

Stjepan Rendulić

SLOVÔR

mh
maticahrvatska

OGRANAK MATICE HRVATSKE U VELIKOJ GORICI

Velika Gorica, 2021.

Stjepan Rendulić: SLOVÔR

MATICA HRVATSKA
Ogranak u Velikoj Gorici

SLOVÔR

Turopölskê réči
skuplenê i spisanê na turopölskomu jeziku i
pripôrjenê jem réči na „hrvatskomu standardu“
pôk obrjneno
rečmi na „hrvatskomu standardu“
pripôrjenê réči na turopölskomu jeziku

turopölskê réči - *hrvatski standard*
hrvatski standard - **turopölskê réči**

Stjepan Rendulić

SLOVÔR

MATICA HRVATSKA
Ogranak u Velikoj Gorici

Velika Gorica 2021.

Izdavač:

mh maticahrvatska

Ogranak Matice hrvatske u Velikoj Gorici

Velika Gorica, Trg kralja Tomislava 2

e-pošta: matica.gorica@gmail.com

Matični broj: 1361325

OIB: 34059890429

Za izdavača: *Ana Plehinger*

Biblioteka: *ŠKRIJNA, knjiga 2.*

Autor: *Stjepan Rendulić*

Dizajn

i priprema: *Karlo Krezić*

Tisak: *Tiskara Markulin d.o.o.*

Naklada: *300 primjeraka*

Cijena: *100 kuna*

ISBN 978-953-6154-19-7

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem
001105713.

Knjiga se izdaje uz potporu Grada Velike Gorice i
Zagrebačke županije.

DE JÊ KAJ (KAZALO)

Pretslovník - <i>Predgovor</i>	VII - XIV
Kak su réči spisane/ <i>Upute za korištenje SLOVÔRA</i>	XV - XXVII
I. DÉL/I. <i>DIO</i> - turopôlskê réči - <i>hrvatski standard</i>	1- 237
II. DÉL/II. <i>DIO</i> - <i>hrvatski standard</i> - turopôlskê réči ...	239- 334
III. DÉL/III. <i>DIO</i> – Nekterê osebjunôčê turopôlskoga jezika/ <i>Neke osobitosti turopoljskoga dijalekta</i>	335-342
Mišlejna/ <i>Mišljenja</i> o SLOVÔRU	343-352
Živlejski put spisatela/ <i>Životopis autora</i>	353-354

PREDGOVOR

SLOVÔR je priručni rječnik turopoljskih riječi s manjim fundusom riječi dovoljnim za uobičajenu konverzaciju i korištenje u svakodnevnom životu te s djelomičnom gramatičkom i fonološkom obradom.

Cilj SLOVÔRA je sačuvati fundus riječi turopolskoga jezika/dijalekta, pokazati njegove osobine, potaknuti cjelovitiju gramatičku obradu kojom bi se utvrdile njegove posebnosti i pravilnosti te pružiti mogućnost njegova učenja.

SLOVÔR je ujedno i doprinos za izradu sveobuhvatnog i cjelovitog rječnika turopoljskoga dijalekta – *Turopoljskoga rječnika*.

U njega su unesene riječi koje se još danas rabe u svakodnevnom govoru autohtonih i domicilnih stanovnika Srednjeg i Gornjeg Turopolja, riječi koje su pohranjene u mojem sjećanju na djetinjstvo i koje su govorili moji roditelji, rođaci i njihovi susjedi te riječi koje su ostale u mojem i njihovu sjećanju od naših predaka. Uz malu dopunu riječi Donjeg Turopolja, Posavine i Gorica bit će obuhvaćene sve turopoljske riječi.

Pritom moramo prihvatiti činjenicu da jezik današnjih naraštaja nije isti kao jezik njihovih očeva, a pogotovo njihovih djedova. Promjenom načina života nestale su i riječi koje su se svakodnevno koristile, a novim načinom života, povećanim školovanjem i drugačijim vrstama posla došle su i nove riječi. Starije generacije sve manje koriste starije riječi s njihovim izgovorom, a mlađe ih ni ne znaju i ne govore.

Stare riječi, naročito izgovor, izbjegavane su i u svakodnevnom govoru, a pogotovo u službenijem razgovoru. Treba spomenuti da je i utjecajem školskih odgajatelja o nepoćudnosti takvoga govora uzrokovao da se generacije odraslih srame svojega materinskoga govora.

Ne treba smetnuti s uma i da je tijekom cijele turopoljske povijesti provođena presija nad turopoljskim jezikom i govorom. Presija je provođena i nad današnjim kajkavskim narječjem, a nekadašnjim horvatskim jezikom. Usklađeno s time vlasti su mijenjale imena i prezimena te imena mjesta (naselja) i cijelih područja. Na žalost i dan danas je prisutan osjećaj nepoćudnosti lokalnoga govora. Ipak, turopoljski muži i žene sačuvali su i općuvali svoje običaje i jezik za svoje potomke.

U SLOVÔRU su prvenstveno i pretežno napisane starije turopoljske riječi iz više razloga:

- da se starije riječi sačuvaju,
- da se po mogućnosti i prilici vrate u svakodnevni optjecaj – govorenja i pisanja,
- da se bolje uoče i pokažu osobitosti, posebnosti, pravilnosti i zakonitosti jezika (pisma i govora).

Po mogućnosti su izbjegnute novije riječi koje su u novijem vremenu ušle u fundus riječi i koje su nametnute raznim utjecajima te bi mogle zamagliti i spriječiti pogled na posebnosti i zakonitosti jezika i govora. Uzrokovalo bi to i povećanje obujma SLOVÔRA za barem nekoliko puta (4-5 puta). I bez novijih riječi i u ovakvom fundusu riječi pokazuje se život naših predaka u punom obujmu i svjetlu.

U SLOVÔRU su navedeni samo neki oblici pojedinih vrsta riječi s pojedinim gramatičkim elementima i pravilima pravopisanja te ga možemo nazvati i rječnikom za učenje, za prisjećanje onima koji su zaboravili i više ne koriste u potpunosti u svakodnevnom životu turopoljske riječi te za učenje onima koji žele naučiti turopoljske riječi i osnove njihova izgovora.

Tu će naročito pomoći drugi dio SLOVÔRA u kojem je osnovna riječ na standardu, a pridodana joj je odgovarajuća turopoljska riječ. Poslužit će i svim drugim znatiželjnicima da pokušaju razumijeti govor domaćeg (domicilnog) stanovništva.

SLOVÔR pruža i doprinos utvrđivanju rješenja za pisanje izgovora turopoljskoga dijalekta ponudom i objašnjenjem jednog načina pisanja.

Ocjenjujući značaj SLOVÔRA možemo istaknuti nekoliko elemenata koji ga karakteriziraju i određuju mu vrijednost: skupljene riječi, gramatička obrada riječi i pisanje prema izgovoru.

Zašto naziv SLOVÔR, a ne rječnik?

Opstoji činjenica da naši stariji jezikoslovci/ rječnikoslovci nekadašnjega „horvatskoga jezika“ (danas kajkavskoga narječja) nisu rabili izraz „rječnik“ niti u naslovu svojih djela niti u samim rječnicima kao poseban pojam. U naslovima njihovih djela to su dikcionari, leksikoni, blago i riznice, a u objašnjenjima su to „skuplene reči“. Oni „slovo“ označavaju kao „riječ“, a „riječ“ kao „slovo“. Poštujući takvo njihovo opredjeljenje naziv SLOVÔR je samo malo i neznatno iskazivanje poštovanja i sjećanja na njihov rad.

Prisjetimo se i Hrvojeva misala u kojem Ivanovo evanđelje počinje (u transliteraciji): „*Iskoni bĕ slovo ...*“ u suvremenim prijevodima „*U početku bijaše riječ ...*“. I ovdje se od *iskona* „slovo“ smatra za „riječ“. Vrijeme je to kada je „jezik“ sinonim za „narod“.

Ne treba zanemariti i to da se u organizaciji Ogranka Matice hrvatske u Velikoj Gorici priprema veliki *Turopoljski rječnik* prema svim pravilima struke i pod patronatom/autorstvom dr. sc. Mije Lončarića (našega najvažnijega i preštimanoga kajkavologa/jezikoslovca današnjice). SLOVÔR je, prema tome, preteča velikoga rječnika i nije primjereno da nosi naziv „rječnik“.

Odakle i kakve su riječi u SLOVÔRU?

Nekoliko riječi i o tome. S ponosom ističem da sam slijedio našega velikoga Turopoljca Habledića. Poslužio sam se njegovim riječima kao prikladnim predloškom SLOVÔRU, a prihvatio sam i njegov način slaganja riječi.

Dodao sam ili samo usporedio s predloškom riječi koje sam skupljao i zapisivao proteklih pedesetak godina. To su riječi iz sjećanja mojega djetinstva i riječi današnjeg korištenja s izvornim govornicima. Riječi i njihove gramatičke oblike napisao sam turopoljskim izgovorom koristivši se nužno pritom novostvorenim slovima. Obavio sam djelomičnu i prema mojem mišljenju prikladnu i zadovoljavajuću gramatičku obradu.

Pregledao sam i Belostenca i Jambrešića u svojstvu rječnikoslovaca „horvatskoga jezika“ (danas zvanoga kajkavskoga narječja).

Bili su mi pri ruci i drugi veliki jezikoslovci/ rječnikoslovci: Vrančić, Kašić, Lalić, Mikalja, Divković, Parčić, Mažuranić, Šulek, a i Rječnik kajkavskog jezika (još u izradi). Uz to i rječnici lokalnih jezika/govora iz: Gradišća, Bačke, Domjanićevog Prigorja, Varaždina, Zeline, Gole, Samobora te druge publikacije/pretpisci raznolikog sadržaja.

Sve njih sam zaobilazio u korištenju da me ne odvedu u smjeru povećanog preuzimanja riječi koje bi se mogle naći i nalaziti u fundusu turopoljskog jezika/ dijalekta. To bi moglo narušiti i promijeniti svrhu SLOVÔRA i enormno povećati njegov obujam.

Za provjeru riječi hrvatskoga jezičnog standarda koristio sam više rječnika Leksikografskog zavoda i Školske knjige, a za gramatičku obradu konzultirao sam osnove u Priručnoj gramatici... i Težak-Babićevoj gramatici. Kao most između starih jezikoslovaca i današnjih standardnih riječi najviše mi je poslužio Žepićev Rječnik latinskoga i hrvatskoga jezika.

Prilikom pisanja SLOVÔRA, a naročito pisanja turopoljskih riječi, savjetovao sam se s dvije izvorne govornice turopoljskoga jezika/dijalekta: književnice i recenzentice Đurđe Parać iz Plesa i predsjednice Ogranka Matice hrvatske iz Velike Gorice Ane Plehinger iz Kurilovca, kojima i na ovaj način upućujem riječi zahvale za njihov trud pri pregledu SLOVÔRA i danim primjedbama.

Zahvaljujem se i uglednim jezikoslovnim stručnjacima, dr. sc. Miji Lončariću, prof. dr. sc. Bernardini Petrović i dr. sc. Ivani Kurtović Budja, koji su pristali napisati svoje mišljenje o SLOVÔRU.

Poštovani korisnici SLOVÔRA,

kada sam započinjao pisanje slutio sam o zahtjevnosti zadatka, a tek kada sam završio shvatio sam koliko je bio zahtjevan zadatak koji sam stavio pred sebe, pa prihvaćam i greške u izradi SLOVÔRA. Oni koji pronadu greške, molim, neka ne sude prestrogo. Ujedno smatram, da je sada pokazan put i otvorena mogućnost onima koji misle da mogu i znaju bolje, da to i učine.

Stjepan Rendulić